

Lengauer, Włodzimierz

"Antyczny romans grecki wczesnego okresu", Maria Pąkcińska, Warszawa 1981 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 74/3, 584

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Teb Epaminondasa te wzajemne oddziaływania praktyki i teorii widać chyba szczególnie wyraźnie i interesujący dialog Plutarcha „De genio Socratis” zasługuje na większą uwagę, niż poświęcił mu autor.

Książka jest niewątpliwie kolejnym wyrazem nowszych zainteresowań naukowych, w których od pewnego już czasu coraz więcej miejsca zajmuje opracowywanie historii poszczególnych terenów i państw Grecji co pozwala przewyższać tradycyjne spojrzenie na dzieje Grecji poprzez Ateny i Spartę. Zwłaszcza Teby i Beocja doczekały się ostatnio kilku opracowań i książkę Bucklera można uznać za chronologiczną kontynuację pracy P. Salmona „Etude sur la Confédération béotienne 447/6—386” (pominiętej w bibliografii omawianej książki) wydanej w 1978 r. Obok monografii Funkego o polityce Aten w IV w., obok prac Hamiltona i Lewisa o roli Sparty i Persji jest praca Bucklera cennym wkładem w opracowanie dziejów politycznych IV wieku.

W. L.

Maria Pąkcińska, *Antyczny romans grecki wczesnego okresu, „Rozprawy Uniwersytetu Warszawskiego”* [183], Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 1981, s. 162.

Powstały w okresie hellenistycznym romans grecki stanowił zapewne dość powszechną lekturę czytających warstw społeczeństwa o średnim poziomie wykształcenia i studiowanie jego problematyki dzisiaj daje dobre pojęcie o kulturze, obyczajach i umysłowości epoki. Na pewno świadczy lepiej o gustach i zainteresowaniach przeciętnego Greka z końca epoki hellenistycznej i z okresu Cesarstwa niż wielka poezja klasyczna, która chyba zawsze była raczej elitarna i którą w epoce rozkwitu romansu zajmowali się krytycy, uczeni i intelektualiści. Dzisiejszy zaś czytelnik, który w Polsce może sięgnąć po przekład Ksenofonta z Efezu, odkrywa uroki tej prozy kojarzącej się z nowożytną „powieścią łotrzykowską” czy wczesną powieścią angielską XVIII wieku. Dla wielu filologów i znawców antyku doby współczesnej był zaś romans grecki, nad którym badania trwają niemal od zarania dziejów nowożytnej filologii, przeciwieństwem „wyższej”, doskonałej i tworzącej wzory do naśladowania literatury klasycznej.

Praca Pąkcińskiej jest studium ściśle historyczno-literackim zmierzającym do całościowego ujęcia problematyki. Najwięcej uwagi poświęciła autorka Charitonowi (I w. p.n.e.) i studia nad tym autorem doprowadziły do powstania omawianej pracy. Wątkiem podstawowym książki jest realizm autorów romansu a uwaga Pąkcińskiej skupia się też nad zagadnieniami tak genezy tego gatunku (nowa komedia, Eurypides, nowela antyczna, dialog), jak i linii rozwojowej powieści greckiej, która nigdy nie wyszła poza granice romansu awanturniczego.

Historyk czyta tę pracę z niesłabnącym zainteresowaniem, bo cała proza okresu hellenistycznego i rzymskiego to kapitalne źródło historyczne nie tylko dla problemów kultury i obyczajowości. Tak zachowane fragmenty romansu, jak i na przykład dialogi Lukiana przynoszą mnóstwo informacji o życiu gospodarczym, o zjawiskach społecznych i nawet politycznych (elementy krytyki charakterystyczne dla satyry menipejskiej i tak bardzo obecne w dialogach Lukiana). Dla historyka korzystającego z romansu greckiego jako źródła historycznego będzie więc książka Pąkcińskiej dobrym wprowadzeniem.

Szkoda wielka, że wydawnictwo nie zapatrzyło pracy w indeksy, z których przynajmniej indeks miejsc cytowanych wydaje się w takiej książce niezbędny. Przydałoby się też streszczenie w języku obcym dla informacji odbiorcy zagranicznego.

W. L.